

Zpráva z evropského setkání ICOLC 2018

Země a místo jednání:	Velká Británie, Londýn
Termín:	14. – 17. 10. 2018
Účel cesty:	Účast na mezinárodní konferenci ICOLC (International Coalition of Library Consortia)
Pořádající organizace:	JISC UK

Hlavní témata konference:

1. Přechod k Open Access
2. Zkušenosti konsorcií z jednání s vydavateli
3. Workshopy (Open Access iniciativy, Electronic Resources Management systém - ERMS, Open educational textbooks)
4. Gril vydavatelů

Průběh konference:

Evropského setkání ICOLC 2018 se zúčastnilo 107 zástupců konsorcií z Evropy, Ameriky, Asie a Afriky. Oficiální zahájení proběhlo 14. 10. 2018 v nových prostorách JISC (<https://www.jisc.ac.uk/about>).

První den jednání zahájil ředitel JISC Paul Feldman. Zdůraznil význam podpory vědy, spolupráce a otevřenosti. Další program tohoto dne byl věnován problematice Open Access. European University Association (<https://eua.eu/>) realizovala v tomto roce průzkum ke zmapování stavu velkých kontraktů s vědeckými vydavateli, jehož se zúčastnilo 31 knihovnických konsorcií z 30 evropských zemí. Z průzkumu vyplývá, že ve složení konsorcií tvoří univerzity 80% a role jejich zástupců při jednání s vydavateli je velmi významná. Největší výdaje tvoří předplatná časopisů od Elsevier, Wiley, Springer a Taylor&Francis. Aktuálně je pouze u 14% kontraktů zahrnuto APC, ale při přípravě jednání na další období se předpokládá zahrnutí APC u 63%- 89% kontraktů. Bylo zdůrazněno, že dosažení OA v Evropě musí být prioritou - EUA Statement <https://eua.eu/resources/publications/412:eua-statement-on-open-science-to-eu-institutions-and-national-governments.html>.

Asociace Science Europe (European Research Funding Organization + Research Performing Organisations) připravila „Plan S“, jehož cílem je zrychlit celý proces přechodu na OA a dosáhnout toho, aby OA byla v r. 2020 realitou. Dne 4. září 2018 oznámilo 11 národních organizací financujících výzkum s podporou Evropské komise (včetně Evropské rady pro výzkum - ERC) zahájení iniciativy cOAlition S, která má za cíl zajistit plný a okamžitý otevřený přístup k výzkumným publikacím. Členové koalice se v souladu s nově představeným „Plánem S“ zavázali do 1. ledna 2020 zavést nezbytná opatření pro zveřejnění všech vědeckých publikací, které jsou výsledkem výzkumu financovaného z veřejných dotací. Výsledky výzkumu musí být publikovány v kompatibilních Open Access časopisech nebo na OA platformách- <https://www.scienceurope.org/coalition-s/>. Plán S představuje klíčové principy: autoři zůstávají autorská práva bez omezení; všechny publikace pod otevřenou licencí (přednostně

CC BY); pokrytí nákladů za APC; není podpora hybridních modelů; OA bez embarga; transparentnost, atd. - https://www.scienceeurope.org/wp-content/uploads/2018/09/Plan_S.pdf .

Dále zazněly aktuální informace k OA z Německa: <https://oa2020-de.org/> , kde mají připraven model transformace z předplatných (nebo hybridních časopisů) na čistou zlatou cestu Open Access. Celková cena za e-časopisy je financována s 3 letým závazkem, po tomto přechodném období budou časopisy publikovány jako OA (APC business model).

Konsorcium jihoevropských knihoven (SELL) připravilo (5. 6. 2018) prohlášení o společném postupu při jednání s vydavateli při přechodu na OA – Thesaloniki Statement - https://www.heal-link.gr/librarians_files/other/SELL_Thessaloniki_statement.pdf. V prohlášení jsou uvedeny hlavní principy pro zajištění rychlého přechodu na OA - žádné extra poplatky, žádné embargo (okamžitý přístup), transparentnost,...

O přípravě na přechod k Open Access informovali také z japonského konsorcia JUSTICE a z portugalského konsorcia FCCN. V Japonsku jsou podporovány obě cesty (zlatá i zelená), pracují na podrobné analýze dat a sledují výdaje APC za články. V Portugalsku je hlavním cílem při jednání o obnově předplatného maximalizovat počet publikací v OA a redukovat cenu. Věnují se podrobné analýze dat, do licenčních smluv začleňují možnost okamžitě publikovat v institucionálních repozitářích (bez embarga). Problém je sehnat data o platbách APC.

V další sekci konference zazněly informace o projektech k analýze dat pro OA. Součástí projektu INTACT <https://treemaps.intact-project.org/> je iniciativa Open APC zaměřená na zjišťování a publikování údajů o platbách za APC. Poté byla představena také služba „Delta Think Open Access Data & Analytics Tool“ pro analýzu dat důležitých pro rozhodování o otevřeném přístupu - <https://deltathink.com/open-access/oa-data-analytics-tool/>

V sekci o sdílení zkušeností z jednání s vydavateli zaznělo opakovaně jako velmi významné zapojit do vyjednávání nejvyšší představitele univerzit (konference rektorů) a mít jejich silnou podporu při přechodu na OA. Společným postupem konsorcií při tomto přechodném období je proaktivní jednání a podpora OA principů LIBER (tj. rostoucí výdaje za APC mají snižovat výdaje za předplatné, transparentnost licenčních smluv, trvalý přístup k předplácenému obsahu, apod.).

Během setkání proběhla diskuze k procesu recenzního řízení (peer-review) odborných článků. Vědci financovaní výzkumnými organizacemi a univerzitami zpracovávají recenze pro vydavatele zdarma a následně pak tyto organizace za přístup k recenzovaným článkům platí vysoké částky. Byla otevřena otázka zohlednění této skutečnosti při vyjednávání s vydavateli.

Tradičního grilování se zúčastnili zástupci vydavatelství Oxford University Press a Taylor&Francis. Byly řešeny konkrétní problémové situace a ze strany vydavatelů byla přislíbena lepší komunikace.

Workshopy byly zaměřeny na Open Access iniciativy, Electronic Resources Management systém (ERMS) a Open educational textbooks. Osobně jsem se zúčastnila workshopu k ERM systému, který byl veden zástupci z Norska. Hovořili o svých zkušenostech s nově implementovaným systémem Consortial Manager, který je vyvíjen a udržován externí firmou. Zdůrazňovali důležitost pečlivě připravené analýzy, dobře rozmyšlených a nadefinovaných požadavků, aby se následně vyhnulo dodatečným poplatkům za úpravy. Aplikace zahrnuje celé workflow související s EIZ (příprava, vyjednávání, ..., faktury, statistiky, APC) a z pohledu vedení konsorcia významně podporuje řízení celého procesu.

Přínosná byla diskuse všech zúčastněných k jednotlivým tématům a výměna zkušeností.

Na závěr konference byla představena místa, kde proběhnou následující setkání ICOLC: US-ICOLC Vancouver, 7. -10. 4. 2019, E-ICOLC Lucembursko, Bibliothèque nationale de Luxembourg, 20. -23. 10. 2019.

Děkuji AKVŠ za podporu a možnost zúčastnit se evropského setkání ICOLC v Londýně.

Zpracovala: Barbora Katolická

Dne: 2. 11. 2018